

8. Про Юрія Збанацького: статті, спогади, ессе. – К.: Рад. письменник, 1983. – 287 с.
9. *Сорокопуд В.* Чарівний світ Всеволода Нестайка: від тридцятитрьохрічної корови Контрибуції і Чарки Луципера до свиноферми „Рилос” і пошуку „скоробагатьковських” скарбів / *В. Сорокопуд* // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 3. – С. 68–70.
10. *Федорчук М.* Образи юних героїв / *М. Федорчук* // Вітчизна. – 1953. – № 6. – С. 169–171.
11. *Стогнут А.* Збанацький Ю. Літературний портрет / *А. Стогнут.* – К.: КДУ, 1970. – 92 с.
12. *Шлапак Д.* Юрій Збанацький. Життя і творчість / *Д. Шлапак.* – К.: Рад. письменник, 1963. – 251 с.

Анотація

В научній студії сделана попытка виявити значимые елементи інтертекстуальности и проследити специфіческие особености их репрезентации и функціонування в художественной плоскості повістей для дітей и о дітях Юрія Збанацького „Славко” и Всеволода Нестайко „Єдиница «с обманом»”.

Ключевые слова: інтертекст, цитати, аллюзія, прислів'я и поговорики, стилізація, література для дітей.

Summary

In scientific studies to reveal important elements of intertextuality and trace the specific features and their representation in fictional plane stories for children and children of George Zbanatskoho „Slavko” and Vsevolod Nestayko „Unit «of deceit»”.

Key words: Intertext, tsytatsiya, allusion, proverbs and sayings, pastiche, literature for children.

УДК 821.161.2-6.09

Наталя ЗАГОРУЙКО, аспірант
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

ЕПІСТОЛЯРНА ЕСЕЇСТИКА ЯК ФЕНОМЕН ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ: ЗА ЛИСТАМИ УКРАЇНСЬКИХ В'ЯЗНІВ СУМЛІННЯ

У статті досліджуються епістолярні літературні есе В.Стуса, В.Чорновола та І.Світличного із ув'язнення та заслання, що є цінними автентичними першоджерелами для осмислення їх творчої індивідуальності, а також важливим матеріалом для дослідження історії української літератури. З'ясовано ключові аспекти цього листування, визначено естетично-художні уподобання адресантів.

Ключові слова: шістдесятники, епістолярна творчість, лист-рецензія, епістолярне есе, літературна критика, альтернативний дискурс, екзистенціалізм.

Епістолярна спадщина шістдесятників вражає багатогранністю та глибиною порушених проблем. Завдяки цьому листуванню довідуємось про цінні біографічні деталі чільних представників руху Опору в Україні, маємо можливість краще відчувати атмосферу доби та зрозуміти суспільно-політичні настрої того часу. Чи не найвизначніше місце у цьому епістолярному масиві належить саме літературно-критичній тематиці.

Перебуваючи у таборі та на засланні Іван Світличний, Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл, не мали можливості друкуватися на сторінках літературознавчих часописів (цю можливість їм було перекрито вже й до арешту), двері видавництва були зачинені для них, тому все, що думали та могли сказати, висловлювали у листах до рідних та друзів. Як зазначила М.Коцюбинська: «В умовах ґратованого існування жанр епістолярної рецензії набуває нового дихання. Автори листів, очевидно, розглядали їх як природне продовження своєї питомої діяльності – поетичної, перекладацької, літературно-критичної, як форму участі в літературному процесі людей позбавлених такої можливості [4, 126]».

О.Зарецький, досліджуючи офіційний та альтернативний дискурси в УРСР, відніс листи шістдесятників до останнього, загалом антирадянського, зауважуючи, що ці кореспонденції передусім свідчать про «етичний спротив системі, суб'єктивне несприйняття радянської влади з її насадженням власної ідеології, штампів у мистецтві та літературі, тотального контролю, русифікаторської політики [1, 191]». Л.Тарнашинська у монографії «Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління» визначила цей епістолярій як «*комунікацію свідомостей* [11, 15]», завдяки якій відбувалося утвердження, самореалізація цих яскравих особистостей.

Епістолярій Василя Стуса відкриває нам світ його читацьких інтересів та вражає глибиною осмислення літературних явищ: «Коло його лектури досить широке, особливо як на умови табірнього «ампутованого» існування [4, 175]». Є.Сверстюк підкреслює, що листи Стуса до рідних часто містять роздуми поета про суть мистецтва, культури, важливі рефлексії з прочитаного, тобто матеріал орієнтований на іншого, ширшого і компетентнішого читача, адже сподівався, що листи знайдуть ще свого адресата [6, 310]. Завдяки епістолярним літературним есе – листам-рецензіям, маємо авторську критику як української, так і зарубіжної літератури в особах: від Квітки-Основ'яненка, І.Котляревського, Марка Вовчка, Лесі Українки та Івана Франка, сучасників В.Стуса до екзистенціалістів ХХ ст. – Камю, Сартра та японських прозаїків – Ясунарі Кавабати, Кобо Абе, що пов'язане із захопленням східною філософією та прагненням подолати

безвідповідальність та відчуженість сучасної людини. Лейтмотивом листів Стуса є роздуми про поезію Р.М.Рільке, Гете, Пастернака: «Для мене, мабуть, є три поети: Гете (цей най-найбільший із усіх), Рільке та Пастернак» (з листа до сина). «Рільке був для Стуса колосальною підтримкою – мовби дружнє плече. На цьому полі вони стрічалися – рафінований естет-австрієць і стрижений зек [4, 158]».

Окреслюючи коло своїх літературно-наукових зацікавлень у листі до дружини (10.11.1976), зазначав: «Все, що мені до серця: філософія особи, новітня філософія, духовна історія – в її репрезентантах, духовність мого народу». В його табірній «особистій бібліотеці» чимало передплатних видань, зокрема: «Иностранная литература», «Литературная газета», «Известия НАН СССР», «Филологические науки», «Философские науки», «Вопросы философии», «Всесвіт». Потрібна була довідкова література, особливо словники: орфографічний словник, словник наголосів тощо. Замовляє своїм кореспондентам поезії Джона Донна, Марини Цвєтаєвої, Анни Ахматової. Ліни Костенко та інших.

На особливу увагу заслуговують «критичні відступи» – роздуми про українську класику: «Без сентиментальної сльози і патріотичної всеядности, без провінційної знижки на своє, – зауважує М.Коцюбинська, – побожності до національних авторитетів [4, 177]». Попри їхню надмірну критичну загостреність і безапеляційність, варто знати поетову оцінку цих явищ у його системі художніх цінностей.

Зізнається сину, що Івана Котляревського читав лише для мови – «дуже злий на «Енеїду», «ніколи не любив її гумору», бо автор «жартував на біді». Лише для мови, на думку Василя Стуса, варто також читати старих українських авторів, представників реалізму – Квітку-Основ'яненка, О.Стороженка, Марка Вовчка, Нечуя Левицького. Дістається і сучасним «запоетизованим прозаїкам»: «Ой та українська проза – все схожа на бабусину розповідь, як вона дівкою була» (до дружини й сина, 1.06.1981).

Усвідомлював потребу осучаснення фактури сучасної української поезії: «Українська муза носить Шевченків кожух і не тільки вприває в ньому: умліває» (до дружини й сина, 12.06.1983). Слід розуміти такі відступи не як історико-літературне дослідження, а «принагідні думки, зроджені вболіванням за оплаканий стан рідної літератури, її хронологічним відставанням від темпів сучасного художнього розвитку [4, 177]».

З листів В'ячеслава Чорновола видно, що він теж чітко визначав критерії оцінки літературних явищ, серед них виділяв «простенький, але дуже надійний» – «треба поставити питання, з чим ми можемо вийти на світову арену?» (до дружини, 9.05.82). Із наших дожовтневих авторів, на

думку Чорновола, таку пробу витримають тільки Т.Шевченко, Леся Українка (драматургією), М.Коцюбинський, В.Стефаник, О.Кобилянська та В.Винниченко. Творчість П.Мирного, І.Квітки-Основ'яненка, А.Тесленка, Є.Гребінки, Марка Вовчка – «описувачів нужди народної» – зараховував для «домашнього вжитку», адже їхнє значення не виходить за рамки нашої історії. Ці оцінки майже дослівно перегукуються з аналогічними критичними відгуками В.Стуса. На противагу класиці українського побутописання високо підносив творчість Ольги Кобилянської (лист до сестри, 10.05.1974 р.) – модерністки, представниці психологічного напрямку в українській літературі початку минулого століття. Чорновіл вважав, що саме завдяки німецьким впливам, серед яких формувалася як письменниця і як людина, вона стоїть дещо осторонь в українській прозі і виокремлюється своєю самобутністю навіть на тлі таких авторитетів як М.Коцюбинський та В.Стефаник. Критикував вітчизняних літературознавців за спроби підтягнути письменницю до «звичного рівня», адже був у неї і соціальний біологізм й ідеї сильної особи, й ідеї шляхетної зверхності інтелігенції, які не вписуються у рамки соцреалізму.

В.Стус критично оцінює здобутки І.Франка в поезії – «це прозаїк у поезії», «Шевченко (кращий) – на недосяжній для Франка висоті» (до дружини, листопад-грудень 1984). Леся Українка (як лірична поетка) видається йому менш цікавою, ніж у своїх драмах. Стус зауважує, що «вона мислить бачачи, замість більш гармонійного Гетівського: малюй митцю, не провадь», пояснює це тим, що й жила вона саме тоді, коли була нагальна потреба творення нової літератури.

Стусів аналіз поетичної форми і філософського змісту «Лісової пісні» – «справді хрестоматійний матеріал до історії української літературної класики [4, 177 – 178]». Цю драму-феєрію вважає не найкращою у творчій спадщині Лесі Українки – «вона тільки найніжніша, найтонша, але не найглибша» (до дружини й сина, 26.01.1982). Ідейно-естетичний зміст «Лісової пісні» розкриває через аналіз образів Мавки та Килини – Мавка для дурних, Килина для розумних, для тих, хто вважає, що синиця в руках краще, ніж журавель у небі. Мавка – це «мрія», «коротке сонце в сірому житті», «свято та Великдень душі», Килина – «це сірі будні, се сало з часником, це повна макітра вареників і жодної зірки над головою» (до дружини й сина, 26.01.1982). Для В.Стуса драма-феєрія Лесі Українки – «це драма людського життя: трагедія журавля в небі і гопак свиней на оборі».

Не оминає і сучасних авторів, щедро ділиться своїми рефлексіями щодо прочитаного. Реферує статті, які «дали кілька годин втіхи під час читання та роздумів». «Прочитав гарне оповідання Тютюнника «Сліпий

дош» – гарна фактура, бо смисл – обцяцьковування дозволених закутів» (26.01.1973). Ділиться враженнями від роману Г.Бакланова «Друзья», який його вразив не лише «небезпечними дотепами, а й щедрими відчуттями людськими». І на цьому тлі критичний відгук про стан рідної літератури: «потьомкінські села нашої прози. У нас нема таких, щоб розкрили очі на світ, цінуючи всі дрібниці життєві, які власне і є життям» (до батьків, 10.05.1975).

З українських письменників виокремлює Р.Андріяшика («Думна дорога»), Р.Іваничука («Четвертий вимір»), В.Дрозда. Із сучасної світової класики рекомендує дружині та синові прочитати романи й оповідання американського письменника Френсіса Фіцджеральда та «Гру в бісер» Германа Гессе.

«Собі для відпочинку й на радість велику» вдруге перечитував роман Кендзабуро Ое «Футбол, 1860» й після монографії Галинської про Селінджера вишукував «всілякі рештки дзен-будизму за текстом цього талановитого роману» (до батьків, 7-10.12.1975). Стуса зачаровують деталі композиції: «натяки й натяки, символи й назнаки», тони та їх відтінки – «голова паморочиться просто – думати і уявляти». Вервечка асоціацій, «поліфонія, обтяжена пам'яттю століть» – усе це потайні джерела ідейного змісту, ключ до яких слід шукати у «хащах локальної символіки» (до батьків, 7-10.12.1975). Розмірковує над особливостями японської вдачі, філософською естетикою та культурою Сходу.

Радий, що Нобелівську премію отримав (1982р) Габріель Маркес. Його повість «Історію одного вбивства» називає «прегарним письмом», але критикує за «прагнення до притчовості», створення широкого кола символічного надзмісту, коли «самого змісту мало» (до дружини й сина, 26.01.1982). Однак, розмірковуючи над місцем української літератури у світовому контексті, Василь Стус зауважував, що на тлі латиноамериканців Борхеса, Гарсія Маркеса, Онетті – «великих письменників – на рівні часу», першопрохідців у сприйманні нео-доби, «тубільна проза Києва» видається екзерсисами дитсадка» (до дружини, листопад-грудень, 1984).

М.Коцюбинська у відомій монографії про епістолярну творчість відзначає специфічну, виплекану умовами неволі функцію листів, як «своєрідний архів чи «сейф», де автори плекали таку надію – доробок їхній має найбільший шанс зберегтись [3, 135]». Епістолярій Василя Стуса у цьому плані є яскравим прикладом, адже саме в листах надсилав свої переклади, переписував свої поезії, завдяки чому маємо його збірку «Палімпсести». Кореспонденції містять дорогоцінні відомості про останню збірку поета «Птах душі», якій не судилося вирватися за ґрати: «відчайдушно-прозову, майже без пафосу, не

римовану, майже розмовних інтонацій, сумно-стоїчну, без надриву. Стоїчну – такий її музичний ключ» (до рідних, грудень 1983). Стус зазначав, що збірка має біля 40 віршів, усі неримовані, бо «в мої 46 років уже й ніби соромно римувати» (до рідних, 12.09.1983). Василь Овсієнко, який відбував покарання разом зі Стусом у таборі особливого режиму в с. Кучино Пермської обл., пригадує, що зошит той був із синьою обкладинкою, а про самі вірші залишилось у нього таке враження: «вони були не схожі на мордовські, декотрі сюжетні, досить довгі [5, 187]». М.Коцюбинська, зауважила, що творчість Стуса – «як дерево з обтятою біля верхівки кроною [4, 117]». Сьогодні, на жаль, неможливо сказати щось повніше з приводу останньої збірки поета, але, «знаючи Стусів потенціал й творчу недремність, можна гадати, що то було б помітне явище в нашій поезії [4, 117]».

В епістолярії В.Чорновола літературознавчій тематиці також належить значне, екзистенційно важливе місце. Характерно, що в принагідних Чорноволових оцінках сучасної йому літературної продукції – як окремих авторів і творів, так і тематичних напрямків і стилістичних шукань – дуже багато спільного з подібною есеїстикою інших його побратимів по перу і по долі, зокрема І.Свіличного, В.Стуса, В.Марченка.

Листи до дружини Атени Пашко, сестри Валентини, а особливо до письменниці Галини Гордасевич – суцільні літературознавчі «листовні статті» (його визначення) з критичними судженнями та рефлексіями щодо прочитаного, що дає підстави говорити про цей епістолярний масив як про певний феномен літературної критики, так би мовити «табірно-засланську критику» (М.Коцюбинська), реалізовану передусім у листах – зі своїми критеріями, етико-естетичними постулатами. Чорновіл в одному з листів до Г.Гордасевич зауважував, що його позиція як літературного критика багато в чому зумовлена його обставинами: «Може, я і такі, як я, поставлені в специфічні умови прямого протистояння, перебільшуємо із своїм максималізмом» (26.08.1981). Підтвердження цього знаходимо у спогадах Романа Корогодського: «...Він свідомо зрікся радості творчості і став на шлях підпільної роботи за умов тотального полювання на дисидентів. В'ячеслав Чорновіл свідомо прирік себе до написання виключно національної публіцистики, і його книжки й сотні статей – це новітня історія визвольного руху за незалежну Україну [2, 293]».

У листуванні В.Чорновола з Г.Гордасевич розгорілась цікава полеміка щодо творчості Валерія Шевчука, і хоч Чорновіл погоджувався із закидами, що Шевчукові новели грішать одноманітністю й не виходять за окреслене коло тем та образів (зображувати інтуїтивно в людині), виступає на його захист, адже

саме В.Шевчукові вдалось утриматися на «позиціях» ціною власних втрат, і той факт, що його твори не друкували понад десятиліття, дає змогу очікувати від цього талановитого та чесного літератора щось нове й цікаве. Іван Світличний у листі до Н.Суровцевої (10.01.1980) називає Шевчука найталановитішим київським прозаїком.

Чорновіл дає високу оцінку В.Шевчукові, зауважуючи, що його повісті підтверджують пошуки віри, як і твори популярних на той час І.Друце та Н.Думбадзе. І навіть якщо йому можна закинути певну запсихологізованість і одноманітність – «наслідки самогнущання від кон'юнктури», то після Григора Тютюнника він найменш «соціально фальшивий».

Загалом Чорновіл вважав, що прозаїки-шістдесятники, хоч їм і вдалось внести новий струмінь в українську прозу, не змогли піднятися до рівня поетів-шістдесятників. Підкреслював, що спричинило це не брак хисту, а те, що проза не може обходитись підтекстами й символами, як поезія, а вимагає все називати своїми іменами. Через облуду соцреалізму Є.Гуцало «геть утопився у зливні слів», В.Дрозд «перейшов на колгоспну й революційну тематику» (до дружини, 5.09.82).

Не сприймав «фальшивої велеречивої романтики» О.Гончара, яку вже стали вважати характерною ознакою української літератури. Лінії Яновського – Хвильового – Довженка протиставляє лінію Головка – Сенченка – Григора Тютюнника. І «хоч у тому шумовинні слів часом і зблисне щось вартніше, більше за рахунок свіжої думки, як «Диво» або «Собор» – але за вищими критеріями чи можна з ними вийти у широкий світ – це все для «домашнього вжитку». Подібну позицію щодо цього твору висловив Іван Світличний, зазначаючи, що добрий задум твору згубили, по-перше, «патріархально-застарілий стиль»; по-друге, надмірне вживання газетної публіцистики (до подружжя Гевриків, 1.05.1968). Щодо офіційної критики твору, Іван Світличний зауважував: «...У газетах пишуть і нищівні, і панегіричні статті, але ні ті, ні ті мені не подобаються: ті, хто лають роман, лають роман не за те, за що слід би, а ті, хто хвалять, заплющують очі на серйозні вади роману» (до подружжя Гевриків, 1.05.1968). У Василя Стуса твір Гончара особливого інтересу не викликав, і маємо лише одну лаконічну згадку: «не вірю в його прозу» (до дружини й сина, 1.06.1981).

Окрім критичних оцінок конкретних літературних творів, епістолярій Чорновола містить цінні міркування про значення культури й мистецтва в духовному житті суспільства. Дуже боліло Чорноволові те, що літературна критика, яка покликана бути «дороговказом, хоч на півкроку випереджаючи рух суспільства», «найчутливішим

суспільним барометром» безцеремонно використовується вітчизняними літературознавцями, як трибуна для декларації ідеологічних догм.

Імпонують Чорноволові теоретичні роздуми Григорія Ключека щодо літературної критики. У цьому ключі він розвиває свої думки, зауважуючи, що для того, щоб критика не була лише «відкоректованим путівником по літературі», а стала ще й путівником «по болючих проблемах життя», їй, окрім науковості та есеїстичності, як визначив Г.Ключек, необхідно набути такої якості, як «світоглядна перспективність». Зародки саме такого літературознавства вбачав у «барокових» есе Є.Сверстюка, раціоналістичних статтях І.Світличного, публікаціях І.Дзюби та В.Стуса, що з'явилися у 60-х роках минулого століття, адже саме критики молодшої генерації взяли чіткий курс на психологічну Європу, акцентуючи неприпустимість зниження естетичних критеріїв в оцінці літературних творів, що неминує веде до девальвації самого уявлення про художнє слово.

В.Чорновіл оцінював творчість Л.Костенко дуже високо, але його непокоїло, що після багаторічного «мовчання» вона пішла на те, щоб розбавити збірку «Неповторність» «третиною віршів не її рівня, навіть художньо недовершених, описово-дидактичних (проти справжньої публіцистичності й афористичності, для неї характерної. Рівень Костенко досить високий, нижче якого вона не повинна опускатись «ні одним твором чи рядком» (до сестри, 25.01.81).

Іван Світличний у своєму листуванні активно обговорював творчість Ліни Костенко також. Зокрема, критикував збірку «Береги вічної ріки»: «деякі знані раніше речі там були так спотворені, що їх би рідна мама не впізнала, і було дивно, що мама дозволила таке» (до С.Кириченко, 4.01.1981). «Марусю Чурай» не сприймав: «Я естет, і голого патріотизму мені не досить, – пояснював свою позицію А.Жуковському, – а розволіклий вірш роману не в'язався у моїй свідомості з високим рівнем культури вірша, який я знав у Ліни» (10.01.1980). На відміну від В.Чорновола захоплений «Неповторністю»: «Читаю, перечитую і тішуся: це саме ті слова, яких мені бракувало стільки років» (до А.Жуковського, 10.01.1980), зізнавався, що ця збірка – найбільша радість за останнє десятиліття.

Чорновіл уважно стежить у періодиці за літературним життям, радіючи кожному спалаху художньої думки у заідеологізованій атмосфері. Високо цінував новелістику Григора Тютюнника: «Хоч би не зупинився в поступі, не втратився такий гарний і так правильно націлений талант», – пише до О.Антонів від 26.03.1968. Тютюнник, «справжній правдописець, подібний до російського Шукшина» (до сина Андрія, 18.12.1983) подобався йому значно

більше за «глибинних (а, може поверхневих?) психологізаторів на зразок Дрозда чи навіть Гуцала» (до О. Антонів 26.03.68). Роман «Мальви» Р.Іваничука визначав як «твір, гідний його таланту». Іван Світличний з української прози виділяв повісті Н.Бічуї та «Місто» Р.Іваничука, бо «Черлене вино» не виправдало навіюваних авторським іменем сподівань (14.03.1977).

Із західної прози Чорновіл з інтересом читав Фріша, Бредбері, Гессе, але зазначав, що його починає драгувати їхній «надтріснутий трагізм» так само, як і «телячий оптимізм» нашої прози. Надмірному акцентуванню Ремарком трагічності існування людини як такої, її невлаштованості, самотності, та трагічності самого факту існування зокрема, протиставляв осмислене Ернестом Хемінгуеєм щастя від того, що ти просто можеш жити та мислити: «Свято, яке завжди зі мною». Зізнається, що Бредбері, який знаходить радість у звичайному житті, у нормальних людських стосунках, полонив його неймовірно. Імпонує йому й головна думка «Штіллера» М.Фріша – «найбільшу свободу людина носить у собі», що саме тоді друкувався у блискучому перекладі Євгена Поповича на сторінках «Всесвіту».

Коло читацьких інтересів В.Чорновола не обмежувалося лише художньою літературою, а мало досить великий діапазон, особливо з огляду на обставини: від історії та культурології – до економічної географії, соціології, філософії та політології. В одному з листів замовляв програму з економіки для економічного факультету університету, бо «треба якісь «ази» проковтнути – термінологія, вихідні поняття». Не менш показовим у цьому плані є лист до рідних від 13 – 16.09.1975, у якому зазначає: «На наступний рік замовив аж 22 періодичні видання».

Заслання В.Чорновіл відбував в Якутії. Тому деякий час, поки не заборонило українське КДБ, досліджував у Якутському державному архіві життєвий і творчий шлях Павла Грабовського, який відбував заслання в тих самих місцях, що й він. «Я збираюсь проникнути в республіканський архів, – писав до сина Тараса (12.03.1984), – де дуже багато матеріалів про якутське заслання, нікому не відомих. Навіть про Грабовського!». Просив у Василя Яременка довідку з університету для подання в архів, що таке дослідження потрібне. «Поки там був і хвалився, що знайшов тут дещо про Грабовського, – писав до З.Красівського в грудні 1984, – звідти через Москву рикнули на моїх тутешніх опікунів, що забагато мені дозволяють, — і мене викинули з архіву, де вільно працювати навіть студентам...». У Києві навіть планував опублікувати свої розвідки, хоч був упевнений, що друкувати на Україні його не будуть, але в Покровську працював над розгромною рецензією на книгу про П.Грабовського іншого автора.

Листи-рецензії В.Стуса, І.Світличного та В.Чорновола – це не лише цінне автентичне першоджерело для осмислення їх творчої індивідуальності, а й колосальний матеріал для дослідження історії української літератури, адже саме завдяки думці правдивій, незаангажованій, не поставленій на служіння ідеологічним догмам викристалізується істина.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Зарецький О.* Офіційний та альтернативний дискурси 1950 – 80-ті роки в УРСР / *Олексій Зарецький.* – К.: Інститут української мови НАН України 2008. – 440 с.
2. *Корогодський Р.* Брама світла: Шістдесятники / *Роман Корогоцький* / [упоряд. М.Коцюбинська, Н.Кучер, О.Сінченко]. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2009. – 656 с.
3. *Коцюбинська М.* Зафіксоване і нетлінне. Роздуми про епістолярну творчість / *Михайлина Коцюбинська.* – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Харківська правозахисна група, 2001. – 300 с.
4. *Коцюбинська М.* Мої обрії: у 2 т. / *Михайлина Коцюбинська.* – Т. 2. – К.: Дух і літера, 2004. – 384 с.
5. *Овсієнко В.* Світло людей. Мемуари та публіцистика: у 2 кн. / *Василь Овсієнко.* – Кн. 1. – Харків: Харківська правозахисна група; К.: Смолоскип, 2005. – 352 с.
6. *Сверстюк Є.* Не мир, а меч: [есеї] / *Євген Сверстюк.* – Луцьк: ВМА «Терен», 2008. – 520 с.
7. *Світличний І.* Голос доби: Кн. 1: Листи з «Парнасу» / *Іван Світличний.* – К.: Сфера, 2001. – 544 с.
8. *Світличний І.* Голос доби / *Іван Світличний.* – Кн. 2. Ч. 1: Жити ніби немає облоги (1953-1971); Ч. 2: Хоч кожен день мені взнаки (1978-1981) / [упоряд. Л.Світлична, Н. Світлична]. – К.: Сфера, 2008. – 424 с.
9. *Стус В.* Листи до рідних // Твори: в 4 т., 6 кн. / *Василь Стус.* – Львів: Просвіта, 1997. –Т 6 (додатковий), кн. І. – 494 с.
10. *Стус В.* Листи до друзів та знайомих // Твори: в 4 т., 6 кн. / *В.Стус.* – Львів: Просвіта, 1997. –Т 6 (додатковий), кн. 2. – 261 с.
11. *Тарнашинська Л.* УКРАЇНСЬКЕ ШІСТДЕСЯТНИЦТВО: профілі на тлі покоління: (історико-літературний та поетикальний аспекти) / *Людмила Тарнашинська.* – К.: Смолоскип, 2010. – 632 с.
12. *Чорновіл В.* Твори: у 10 т. – Т. 4. – Кн.1. Листи / *В'ячеслав Чорновіл* / [упоряд. М.Коцюбинська, В.Чорновіл, передм. М.Коцюбинська]. – К.: Смолоскип, 2005. – 990 с.
13. *Чорновіл В.* Твори: у 10 т. – Т. 4. – Кн. 2. Листи / *В'ячеслав Чорновіл* / [упоряд. М.Коцюбинська, В.Чорновіл. Передм. М.Коцюбинська]. – К.: Смолоскип, 2005. – 1068 с.

14. *Шевельов Ю.* Вибрані праці: у 2 кн. Кн. II. Літературознавство / *Юрій Шевельов* / [упоряд. І. Дзюба]. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 1151 с.

Аннотація

Предметом исследования являются эпистолярные литературные эссе В.Стуса, В.Чорновола, И.Светличного из заключения и ссылки. Эти письма-рецензии раскрывают не только творческую индивидуальность авторов, но также являются ценным источником для изучения истории украинской литературы.

Ключевые слова: шестидесятники, эпистолярное творчество, письмо-рецензия, эпистолярное эссе, литературная критика, альтернативный дискурс, экзистенциализм.

Summary

The article is dedicated to studying of the epistolary essays of V.Stous, I.Svitlychnyj's, V.Chornovil's from the exile as an important document of the second part of the twenties century and analyzes the role of their epistles. All the particularities of their individuality are represented in that letters. So we can trace history of Ukrainian literature.

Key words: the men of the sixties, epistolary creation, literary criticism, letter-review, epistolary essay, alternative discourse, existentialism.

УДК 821.161.2 – 31.09

Альона КАРАБЛЬОВА, аспірант
Донецького національного університету

СЮЖЕТНІ МОДЕЛІ У МАЛІЙ ПРОЗІ ІРИНИ ВІЛЬДЕ

Статтю присвячено аналізу сюжетних моделей у малій прозі Ірини Вільде. Проаналізовано вплив поглибленого психологізму, який стимулював розробку письменницею нових форм інтимізації тексту (постійне чергування прийомів об'єктивізації та суб'єктивізації, гендерні рольові підходи, персоналізація оповіді, сповідальність, обрання певного жанру як підсилення інтимізації, фрагменти «потому свідомості») на сюжетну модель її малої прози.

Ключові слова: сюжет, інтимізація, суб'єктивізація, об'єктивізація, внутрішній монолог, внутрішній діалог, персоналізація оповіді, сповідальність.

Творчість Ірини Вільде все більше приваблює дослідників, адже вона є однією з найцікавіших, але «недооцінених» (О.Забужко) українських письменниць. Її проза була об'єктом дослідження літературознавців (зокрема, М. Вальо, Р. Горак, М. Кодак, В. Качкан, Д. Павличко, О. Баган, В. Агеєва, С. Андрусів, Н. Мафтин, І. Захарчук та ін.), проте сюжетні зміни форм інтимізації моделі в малій прозі письменниці ще належним чином не висвітлені.

Завданням цієї статті буде обґрунтувати, що тяжіння до поглибленого психологізму, який стимулював Ірину Вільде до розробки